

Kvinderne staar fuldstændig ved siden af mændene

Taler

Aasulv Olsen Bryggesaa

Dato

14 juni 1907

Sted

Stortinget

Omstændigheter

Debatt om stemmerett for kvinner (3)

- 1 Repræsentanten Malm er jo som bekjendt en afgjort modstander af stemmeret
for kvinder, og ud fra det syn, han har paa sagen, har han saavel her idag som i
indstillingen leveret indlæg, som er ganske interessante. Men det forekommer
mig, at hr. Malms opfatning af dette spørgsmaal er bygget paa adskillig gamle
5 teorier, og han mangler efter min mening tilstrækkeligt syn for den udvikling,
som har foregaaet i den senere tid. Hr. Malm begynder sit votum i indstillingen
med at udtale, at vi, som vil have stemmeret for kvinder, vi opstiller denne ret
som en menneskeret, og saa gaar han da løs paa dette argument, som han kalder
det, og søger gennem en længere afhandling i indstillingen at slaa dette
10 argument ihjel. Jeg skal ikke gaa ind paa enkelthederne i denne hr. Malms
afhandling; men jeg vil bare sige, at for det første kjender ikke jeg til, at her er
nogen, som opstiller stemmeretten som en menneskeret i den forstand, som hr.
Malm tager ordet menneskeret, og for det andet kommer det ikke egentlig
denne sag ved, hvorledes man teoretisk seet vil definere ordet stemmeret. Vi ved
15 alle, at i stater med en repræsentativ styremaade er stemmeretten ret til gennem
valg at øve indvirkning paa samfundsstyrelsen, og denne ret mener vi, at enhver
borger i samfundet bør have, naar vedkommende kan udøve retten paa en
tilfredsstillende maade. Kan kvinderne gjøre det, saa mener vi, der arbejder for
stemmeret for kvinder, eller som ialfald ikke er principielle modstandere af den,
20 at kvindernes krav paa stemmeret dog i det tilfælde er et retfærdigt krav, og vi
mener, at samfundet selv vil lide ved at stænge kvinderne ude. Hr. Malm finder,
at kvinderne paa mange maader er ganske uskikket for deltagelse i det offentlige
liv, og paa denne opfatning bygger han da sin modstand. Men ogsaa her
kommer han med teorier, som efter min mening ikke har det mindste med sagen
25 at gjøre. Enten naturen kan frembringe en organisme med en moders høie kald
og samtidig med en hjerne og muskelkraft, som hos en mand, eller ikke, det
mener jeg er et fysiologisk spørgsmaal, som en videnskabsmand kanske kan have

hug til at gruble over, naar han ikke har noget bedre at tage sig fore; men det er
30 ikke paa den maade, at praktiske spørgsmaal som dette om stemmeret for kvinder
løses. Spørgsmaalet er her, om kvinderne paa den ene side sidder inde med den
intelligens og udvikling, at samfundet trygt kan overlade det til dem at øve
kontrolleret indvirkning paa samfundslivet, og paa den anden side, om
kvinderne kan antages at have interesse at varetage og i det hele taget have den
35 hug til samfundsarbeidet, som maa udkræves, hvis de skal kunne udøve
stemmeretten paa den rigtige maade. Hr. Malm er i sit votum i indstillingen
ande paa disse to spørgsmaal. Men en hel del af det, hr. Malm udtaler i sit votum,
synes ikke at rime ihop, saa jeg kan i grunden ikke blive fuldt klog paa, hvad han
mener. Side 15, 1ste spalte, siger hr. Malm: «Der er ingen modsætning tilstede
40 mellem mandens og kvindens statsmæssige interesser med hensyn til at ordne
samfundsforholdene paa den bedst mulige maade for alle» og paa side 18, 1ste
spalte, gjentager han det samme i andre ordelag. Men paa side 16, 1ste spalte
siger han: «Staternes styrelse vilde med andre ord tidligere eller senere føres over
fra mændene til kvinderne, fordi der i de udviklede samfund altid og overalt
45 ifølge en ubøielig skaberlov vil være flere voksne kvinder end mænd». Disse
udtalelser finder jeg at staa i den rakeste strid med hverandre. Er der ingen
modsaetning i interesserne - og deri er jeg i det store og hele, i sin almindelighed
seet, enig med hr. Malm, saa vil mænd og kvinder arbeide haand i haand med
hverandre til løsning af de spørgsmaal, som til enhver tid melder sig, og arbeidet
50 vil blive bedre og grundigere just af den grund, at naar de arbeider sammen, vil
de se sagerne mere fra alle sider, end om mændene skal arbeide alene. At tale om
et kvindestyre i denne forbindelse hører ingen steds hjemme. Naar kvinderne,
som hr. Malm siger, ikke har særinteresser at varetage, vil de aldrig komme til at
optræde enig og danne et kvindestyre. Det kunde saa være, hvis det skulde vise
55 sig, at kvinderne i intelligens og udvikling stod saa langt over mændene, at de
netop af den grund fik styret i sin haand; men det vilde ialfald ikke blive et
klassestyre, det vilde ikke blive et bestemt parti, som havde fælles interesser, for
det vil aldrig alle kvinder i samfundet faa. Paa side 16, 2den spalte, siger hr.
Malm: «Et stort antal, sandsynligvis vistnok flertallet at dygtige,
60 samvittighedsfulde og hæderlige kvinder ønsker ikke stemmeret eller
valgbarhed», og længere nede i samme afsnit siger han: «Bevis for, at flertallet af
voksne kvinder i Norge ønsker denne ret, er ikke alene ikke ført, men det er
endog ikke gjort sandsynlig, at saa er tilfældet». Men paa side 18, 2den spalte,
siger han: «Kvindernes indflydelse i politiken har aldrig været for liden», og
65 længere nede: «Kvindens følelser er meget ofte bestemmende for mænds
fremgang eller modgang, og om end de officielle forhandlinger indeholder lidet

eller intet om kvindens rolle, er det daglige politiske livs hændelser allerede nu meget ofte gennemfiltret af traade og intriger, der spindes af kvindehænder».

70 Tyder det paa, at kvinden ikke ønsker stemmeret? Jeg synes netop, dette skulde
pege paa, at kvinderne ønsker en indvirkning paa samfundsstyret, men dette, at
de maa gaa krogveie for at faa en saadan indvirkning, er uheldig. Lad kvinderne
faa retten og dermed ansvaret for sin indvirkning. Da vil samfundet kunne
75 udvikles og trives. Paa siderne 17 og 18 i indstillingen søger hr. Malm at
godtgjøre, at kvinden paa grund af den kvindelige naturs eiendommeligheder
aldrig kan blive skikket for deltagelse i det offentlige liv. Jeg skal ikke gaa
nærmere ind paa dette. Passtanden har vist sig og viser sig den dag idag at være
grundløs; alle de tusender og atter tusender af kvinder, som netop nu indehar
offentlige stillinger i statens og kommunernes tjeneste, har for længe siden slaet
80 den paastand ihjel.

Men saa har vi hr. Malms hovdindvending mod stemmeret for kvinder.

Stemmeretten skal ødelægge familielivet og hjemmet. I det punkt forekommer
det mig, at hr. Malms opfatning er mere gammeldags end paa noget af de andre
85 punkter, han har omtalt. Jeg kunde være fristet til at tro, at hr. Malm sværmer
for et dukkehjem, hvor manden alene er den, som skal styre og stelle og som skal
skaffe tilveie alt, hvad der skal til for hele familiens underhold. Konen og
døtrene skal stelle i hjemmet og gjøre det hyggelig for manden, naar han
kommer efter endt dagverk, og konen skal kjæle for ham og saa at sige dyrke
90 ham som en gud. Manden skal alene have med det ydre styre og stel at gjøre; han
skal være hele familiens hoved i den forstand, at konen ikke engang skal vide om
de vanskeligheder, som manden mangel gang har at staa i udenfor hjemmet. Jeg
er ialfald sikker paa, at det er saadanne hjem, som udviklingen har gjort færre og
færre af, og som den holder, helt paa at ødelegge. Sagen er den, at fordringerne
95 til livet bliver større og større, og det er vel i sin store almindelighed seet umulig
for en almindelig mand at tilveiebringe alt, som skal til for familiens underhold
uden støtte af de øvrige medlemmer af familien. Kan konen deltage i mandens
arbeide, er det bra. Har hun eller døtrene ikke anledning til at gjøre det, maa de
skaffe sig noget arbeide paa anden maade. Paa landet har det fra umindelige
100 tider været slig, at konen og døtrene har deltaget med manden i gaardsarbeidet
ved siden af at stelle huset, og har de ikke havt fuldt arbeide paa gaarden, har
nogle af døtrene maattet tage arbeide hos andre. Dette, tror jeg, ikke har ført til
et daarligt, usundt familieliv, paa ingen maade - tværtom. I byerne er jo forholdet
et noget andet. Men ogsaa der har vel udviklingen gaaet i samme retning. Det er
105 bare de bedst aflønnede embedsmænd, rigmænd og de største forretningsmænd,

som er istand til at holde et saadant dukkehjem. Det er bare saadanne, som er istand til helt og holdent at forsørge familien uden nogen støtte og hjælp fra familiemedlemmernes side. I det store og hele maa ogsaa der døtrene, straks de
110 er voksne, enten helt staa paa egne ben, eller ialfald træde støttende til, og konen faar sandelig tage i det bedste, hun vinder. Man kan have hvilken mening man vil om denne udvikling; den er der nu engang, og man kan regne med den.

Men det er ikke blot paa det rent materielle omraade, at denne udvikling
115 foregaar; den har maaske foregaaet endnu raskere paa det rent intellektuelle omraade. Kvinderne er blevet klar over, at de af naturen er udrustet med aandsevner, som sætter dem istand til ogsaa her at optage de samme sager, som tidligere er optaget af mænd, og de har vist, at de kan gjøre det. De har saavel paa de høiere som lavere skoler vist, at de i intelligens staar fuldstændig ved siden af
120 mændene, og de har faaet tro paa, at de ogsaa i det praktiske liv skal kunne lægge sin intelligens for dagen. Ved denne udvikling baade paa det materielle og aandelige omraade har kvinderne indtaget en ganske anden stilling i samfundet end tidligere, og kravet paa stemmeret har derfor ganske naturlig vokset frem. Hr. Malm mener, at kvinderne ikke har anlæg for det offentlige liv, og at de
125 heller ikke kan faa slige anlæg ved øvelse eller opdragelse; disse anlæg kan derfor heller ikke overføres til dem ved arv. Nei, hvis hr. Malms forudsætning eller paastand, at kvinderne ifølge sin natur ikke kan have disse anlæg, var rigtig, saa vilde jeg være enig med ham i det ræsonnement, han fører om øvelse, opdragelse og arv. Men i udgangspunktet tager hr. Malm fejl. Deri er jeg ikke enig.

130 Jeg mener, at livet selv har vist, at kvinder har rigtig gode anlæg for det offentlige liv, og naar de først i den sidste menneskealder har reist krav paa stemmeret og i det hele krav paa en mere sælvstændig stilling i samfundet, kommer det af deres tidligere undertrykte stilling. Mændene tog styret i den tid, da den brutale magt
135 var den afgjørende, og under det styre blev kvindernes anlæg for det offentlige liv helt og holdent holdt nede. De fik ikke udvikle sig; kvinderne blev oplært og opdraget slig, at de selv tabte troen paa, at de havde slige anlæg. Men da saa livet og udviklingen førte til, at tusender og atter tusender af kvinder maatte staa paa egne ben og sørge for sig selv, da saa de selv, at deres gamle tro var falsk; de saa,
140 de havde evner og kræfter, som de ikke før havde drømt om, og de vilde bruge disse evner. Det er den udvikling, som har foregaaet ganske naturlig i de senere tider. Og hvorledes staar vi idag? Jo, statistiken siger os, at tusender og atter tusender af kvinder i vort land staar som selvstændige næringsdrivende, og de fleste kvinder hører ialfald til den erhvervende klasse. I intelligens og

aandsudvikling staar kvinderne fuldstændig ved siden af mændene. Kvinderne har kanske særlige anlæg for de sider af det offentlige liv, som mændene er mindst skikket for. Men just derfor vil samfundet tjene paa at faa ogsaa kvinderne med i arbeidet. Skal vi saa, naar de kommer og beder om stemmeret, sætte os imod det længere?

Hr. Malm siger, at kvinnestemmeretsforeningens styre slutter henvendelsen til stortinget med en trudselse. Nei, det er ingen trudselse, ialfald ikke en trudselse om at bruge magtmidler eller sligt, som hr. Malm synes at tænke paa. Men det er netop det, som ligger i selve ordene. Sagen vil ved forholdenes egen magt seire. Stortinget kan selvsagt idag stemme ned alle forslag; men den rørelse, som vi kalder kvindebevægelsen, er en magt, som ikke kan stanses. Den griber om sig for hver dag, og flere og flere mænd vil efter hvert se det gode i bevægelsen og være med paa at lede den slig, at den kan blive til størst mulig nytte for samfundet. Før eller senere vil kvinden faa stemmeret; men en seig modstand fra tingets side kan virke skadelig paa det gode samarbejde, som vi alle ønsker maa finde sted, naar ogsaa kvinderne kommer med. Hr. Malm mener, at erfaringerne fra andre lande ikke taler for stemmeret for kvinder. Hertil vil jeg for det første sige, at de faa udtalelser, som hr. Malm har anført, ikke er skikket til paa dem at bygge nogen dom. Om slige ting skriver selvsagt enhver efter det syn, han paa tingen; men en modstander af stemmerett for kvinder ser helst de mindre gode sider og trækker dem frem, og en, som før har været for sagen og saa har snud, er endnu værre i saa maade. Helt objektivt er det vel faa endnu, som kan dømme om virkningen af stemmeretten for kvinder i de lande, hvor den er indført; men jeg synes forresten, at det, som hr. Malm har anført om erfaringerne i Ny-Zeeland og Colorado, er der meget, som taler for stemmerett for kvinder. Deres arbejde for ædruelighedssagen og deres krav paa moralsk karakter hos dem, som skal repræsentere vælgerne, er vel værd at lægge merke til. Hr. Malm anførte adskillig i sit foredrag idag om kvindernes stilling her i vort land, og navnlig syntes han at ville søge at bevise, at kvindernes optræden i 1905 ikke var særlig bemærkelsesværdig. Ja, ser man hen til den stilling, som kvinderne indtager i samfundet og til de vanskeligheder, som netop kvinderne havde for at kunne faa en adresse i stand i 1905, saa mener jeg, at netop det store tal, som var med paa disse adresser, vidner bedst om, at præsident Berners ord fra præsidentstolen, den tid disse adresser blev refereret, var fuldt berettiget, fuldt sande i enhver henseende. Hr. Malm udkastede en tanke om at det muligens havde gaaet annerledes i 1905, hvis kvinderne da havde haft stemmeret. Jeg tror ikke, at kvindernes krav paa selvstændighed i vort land er svagere eller ringere end hos

185 mænd. Jeg tror, de vilde have arbeidet fuldt og helt ved siden af mændene i
kravet paa hel og fuld selvstændighed. Der er enkelte ting, som hr. Malm kom
ind paa, f. eks. kvindernes evne til at tale, den talestrøm, man maatte vente at
faa, hvis kvinderne skulde faa stemmeret med valgbarhed. Det skal jeg ikke
komme ind paa; tiden tillader det ikke. Naar hr. Malm henviste til og delvis
190 citerede enkelte udtalelser, løsevne udtalelser naturligtvis, fra en eller anden stor
mand, saa vil jeg pege paa, at nesten alle disse var udtalelser, som var faldt for
adskillige aar tilbage; udviklingen har lært os adskillig siden den tid.

Efter min mening er der ikke anført og kan der ikke anføres nogen holdbar
195 grund for ikke nu at gaa til stemmeret for kvinder. En principiel modstander af
sagen som hr. Malm finder selvsagt grunde, som kan tage sig nogenlunde ud paa
papiret eller i et foredrag, men dersom man ser paa livet, saaledes som det i det
hele arter sig nu, saa taler, synes jeg, alt for, at tiden er inde til at imødekomme
kvindernes krav. Jeg skal ikke optage tiden længere, men jeg vil henvise til
200 indstillingen og statistiken; man vil der se, at kvinderne nu indtager en slig plads
baade paa næringslivets omraade og i samfundslivet i det hele, at de ikke bør
negtes retten til at være med i afgjørelsen af de valg, som skal sætte
repræsentanter ind i nationalforsamlingen, for netop at bestemme om
samfundets videre udvikling. Jeg vil paa det bedste anbefale, at man nu gaar til
205 løsning af det spørgsmaal, som lige siden 1886 har været oppe til offentlig
drøftelse i vort land.

Kilde

Stortingstidende 1906-07, s. 3529-3532.

210

Emner

Debatt, Innlegg i Stortinget, Kvinner, Kvinnesak, Likestilling, Stemmerett

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kvinderne-staar-fuldstaendig-ved-siden-af-maendene>

215

220